

Till styrelsen för Södertälje Stads Rödakorskrets, Skaparverkstans samarbetspartners, m fl

Skaparverkstad - Våren 2017

Utvärdering av en försöksverksamhet.

Bakgrund

Södertälje kommun har 93 000 invånare. 49 % är av utländsk härkomst, d v s är födda utomlands eller har föräldrar som invandrat. Södertäljes långa historia som hemvist för nysvenskar och asylsökande har gett kommunen en välkänd särprägel. Samtidigt verkar mycket av allt det positiva som förknippas med invandring mer sällan lyftas fram. Sverige har i århundraden färgats och inspirerats av utländsk kultur och invandrade konstnärer och hantverkare. Det gäller inte minst musik, bildkonst, dans, arkitektur, hantverk och matkultur. Erfarenheter, färdigheter som format och utvecklat landet och ingår i vårt kulturella DNA.

Under 1970/1980-talet utgjorde Södertälje en solid spjutspets vad kulturlivet beträffar. Stockholmare vallfärdade gärna till detta kulturella vattenhål. Konsthallen och

Oktoberatern som båda tilldrog sig nationellt intresse, lockade publik långt utanför Södertälje. Musikskolan (nuvarande Kulturskolan) blomstrade. Kulturförvaltningen drev progressiva idéer som väckte uppmärksamhet. I takt med samhällsutvecklingen och den försämrade ekonomin, har Södertälje i likhet med många andra orter fått finna sig i en kulturell nedrustning. Detta samtidigt som idrotten och sportaktiviteter alltså står starka. Stadsbiblioteket bedriver fortfarande verksamhet av hög klass. Södertälje är annars sportens stad, inte minst lagidrotterna är framträdande. Men för den som inte idrottar eller (ännu bättre) gärna kombinerar fysisk aktivitet med kultur, är utbudet mer mediokert, åtminstone om det inte ska kosta skjortan. Södertäljes nysvenskar och asylsökande bjuds ett delvis ensidigt, fantasilöst utbud. Det saknar dessutom mötesplatser utan avgifter eller krav på konsumtion.

Vad erbjuds då stans nysvenskar och asylsökande?

Södertälje Rödakorskrets arrangerar *Träna svenska* i samarbete med Stadsbiblioteket. En verksamhet som också erbjuds genom sju studieförbund, två folkhögskolor samt tre trosamfund. I samverkan med Svenska Kyrkan står också Röda Korskretsen för *Internationella mötesplatsen* en kväll per vecka. Aktiviteterna har få varianter. De kulturella inslagen är blygsamma, samtidigt som vi vet att kultur kan bygga broar, ta vid där språket fattas eller inte räcker till, bidra till förståelse och samhörighet.

Språkträningen är basal, själva nyckeln till samhället och yrkeslivet. Men kulturutövning och språkträning står inte i motsats till varandra. Tvärtom kan språkförkovran med fördel kombineras med kulturutövning. Dock är samlingsplatser som inte kräver entréavgifter eller konsumtion en bristvara. Min erfarenhet från Träna svenska-grupperna på biblioteket och undervisningen av arbetslösa unga vuxna på Telge Tillväxt, säger mig att många asylsökande och nysvenskar har liten eller ingen kontakt med södertäljebor i gemen. Här finns behov av ett kontaktygge som bidrar till ett vänligare, mer inkluderande Södertälje.

Projektgruppen formas

I samband med Röda Korsets språkträning började *Werner Näslund* och jag diskutera möjligheterna att komma igång med en skaparverkstad för asylsökande och nysvenskar i Södertälje. Konstnären *Rolando Pérez* knöts till projektet, och så småningom anslöt också *Agneta Haptén*. Kretsstyrelsen ställde 10 000 SEK till förfogande. Vi beslöt att driva verkstan som försöksverksamhet under mars - maj 2017. Vid en eventuell fortsättning skulle vårens verksamhet ligga till grund för bidragsansökan till Röda Korset via *Operation Innovation*.

Den projektgrupp som bildades för att forma och driva Skaparverkstan kom att få bred kompetens. Werner, gruppens praktiker, med tekniskt/praktiskt kunnande och mångårigt arbete som utställningstekniker i Södertälje Konsthall. Hans kunskaper om Södertälje och kulturlivet i stort har visat sig ovärderliga. Rolando med gedigna grundkunskaper från Konstakademien i Santiago och Konstfack i Stockholm, och med erfarenheter från ett helt

yrkesliv som mångsidig, fantasifull konstnär och pedagog i Södertälje, tillika Södertälje konstnärskrets ordförande, har kommit att bli den perfekta konstnärliga inspiratören. Agneta arbetade tidigare som studievägledare på Komvux i Södertälje. Hon har också en konstterapeutisk utbildning, och har drivit konstprojekt inom ramen för SFI.

En intressant randanmärkning: Samtliga medlemmar i projektgruppen har invandrarbakgrund, direkt eller mer perifer. Vi representerar Chile, Litauen, Ungern, Rumänien och Belarus!

Projektgruppen som haft regelbundna planeringsmöten, har även träffats en timme före varje verkstadsomgång.

Rolando Pérez visar användbara knep för att forma en kropp i rörelse.

Lokalen

Initialt hade projektgruppen svårt att få tillgång till lämplig lokal, centralt belägen, och framför allt en lokal som tål färgstänk och vattenplask. Efter diverse krångliga krokvägar visade det sig möjligt att låna den verkstad som ligger i anslutning till Café Nova i Lunagallerian, Projektet fick därmed tillgång till den för ändamålet kanske mest lämpade lokalen i stan. Halva lokalen disponeras av Konsthallen, den andra halvan av Kulturskolan/Nova. En lokal ”mitt i smeten” avsedd för konstnärlig verksamhet. Projektet disponerar även ett förråd för material och elevarbeten. Utan hjälp från Konsthallen och Nova/Kulturskolan hade förstås inte

lokalen blivit tillgänglig. Ett tack också till Konsthallens konstpedagog som generöst delat med sig av utrymme och material. Lägg därtill Novas vänliga personal.

Information/marknadsföring

Ett *informationsblad* togs fram med svensk, engelsk och arabisk text (av utrymmesskäl var översättningarna inte kompletta). Förvånansvärt nog visade det sig att varken kommunen eller Stadsbiblioteket äger ett arabiskt skrivprogram. Märkligt med tanke på Södertäljes befolkningsstruktur och det faktum att arabiska numera är Sveriges största språk efter svenska. Rua Dawood på ABF kunde dock bistå med program och översättning. Ella Kranz bror filade på den engelska texten, och fotografen Olof Näslund var behjälplig med den

slutgiltiga designen. Telge Tillväxt bekostade tryckningen genom Arkitektkopia. Jag vill gärna påtala vikten av att översätta info som vänder sig till nysvenskar och asylsökande till åtminstone engelska och arabiska. Det handlar inte enbart om läsförståelse utan lika mycket om att *bjuda in*, att inkludera. Psykologiskt viktigt. I de här sammanhangen är texterna inte särskilt avancerade. Jag är övertygad om att det finns deltagare med arabiskt ursprung i Röda Korsets aktiviteter som gärna hjälper till med den arabiska översättningen (en lektion i praktisk svenska så god som någon). Rödakorskretsen rekommenderas att införskaffa ett arabiskt skrivprogram.

Informationsbladet har spridits till centrumbildningarnas butiker, restauranger och affischtavlor, samt till 25-talet föreningar med företrädesvis invandrarprofil som finns i kommunen, studieförbunden, SFI, folkhögskolorna, Röda Korsets ”Träna svenska”-elever och trosamfunden har också fått information.

I många fall har distributionen skett via personliga besök, bl a vid ett konstruktivt möte med *Jazira Familjeförening*, den kanske mest livaktiga invandrarföreningen i Södertälje. Informationen har också fått spridning i kommunfullmäktige samt till kommunala tjänstemän, politiker och lokala medier. Flera av dem har uttryckt sin uppskattning och också besökt verkstan. Syftet har varit att sprida kännedom om projektet och därigenom skapa goodwill och öppna för nya samarbeten.

Material

Följande material och verktyg har införskaffats

Torrpastellkritor, 5 förpackningar
 Akvarellfärger, 4 förpackningar
 Akrylfärger, 10 förpackningar
 Täckfärg, 4 förpackningar
 Penslar, 52 st
 Ritkol, 10 förpackningar
 Blyertspennor, 25 st
 Fixativ, 1 burk
 Akrylblock, 3 st
 Limstift, 3 st
 Hantverksslim, 1 burk
 Limpistol, 1 st
 Saxar, 2 st
 Pappersrulle, akvarell, 1 st
 Ståltråd, olika dimensioner
 Diverse tidskrifter för collagearbete
 Äpplen och snittblommor för stilleben
 Spegel för självporträtt

S:a Materialkostnader 5 765 SEK

Genom tillmötesgående från Konsthallen har projektet disponerat tänger, saxar och stafflier i verkstan. Vi har också haft tillgång till en stor bal ritpapper. Mycket av inköpt material kommer även att användas under verksamhetsåret 2017/2018.

Fika

Fikastunden är central. Skapandeprocessen har dock visat sig så koncentrerad att ett

Fikaskylt målad av Fadi, Syrien.

avbrott för fika inte låter sig göras. Deltagare hämtar kaffe och fikabröd och fortsätter arbetet. Koncentrationen vilar ofta tät kring arbetsborden, det finns ingen anledning att "bryta magin". Kaffe och te kokar vi själva (Bibliotekets eller Novas prisvärda kaféer blir för kostsamma). Över hälften av deltagarna kommer till verkstan direkt från Wendela Hebbegymnasiet, SFI eller de program för långtidsarbetslösa som organiseras av kommunen och privata företag. Åtgången på fikabröd är imponerande.

Kostnad för kaffe, te och fikabröd s:a 1186 SEK

Deltagare, antal träffar, mm

Skaparverkstan har ägt rum 12 gånger, två timmar per tillfälle med start 14 mars och terminslut 30 maj 2017. Deltagarna är asylsökande, ensamkommande flyktingungdomar eller nysvenskar med uppehållstillstånd och har sitt ursprung i Syrien, Irak, Afghanistan, Pakistan, Iran, Ukraina, Somalia, Kamerun, USA och Bolivia. Antalet deltagare har varierat från 7 till 24. Snittet ligger på 14 per tillfälle, och den totala deltagarfrekvensen är 168 under hela perioden. Åldrarna spänner från 16 år och uppåt. Balansen mellan könen har varierat, men är jämn över tid. Kostnaden för verksamheten uppgår till totalt 6.951 SEK (material 5765 SEK och fika 1186 SEK). Budgeterade medel är 10.000 SEK. Kostnaden per person och tillfälle blir c:a 32 SEK (material och fika). I skattningen av summan tar jag hänsyn till att mycket av det inköpta materialet även kommer att användas nästa verksamhetsår.

Ursprungligen hade projektgruppen funderingar på om tiden var för knapp per tillfälle. Men två timmar visade sig vara tillräcklig för de flesta deltagare. Nivån och ambitionen skiftar förstås, och en mindre grupp som kanske vill lite mer har utkristalliserats, vilket

kan medföra smärre förändringar i upplägget inför nästa verksamhetsår (se *Funderingar inför 2017/2018*).

Deltagarna har tecknat i blyerts och kol, målat med akvarellfärger och akryl, gjort kollage, målat stilleben, tecknad figurer i rörelse, gjort ståltrådsskulpturer, självporträtt och ansiktsmasker.

Ofta har Rolando inlett med demo som mynnat ut i en uppgift, t ex att måla sitt namn, eller göra ett ansikte i kollageteknik. Det är viktigt att uppgiften är frivillig. Några har istället ägnat sig åt att måla eller teckna fritt. *Lusten* måste få styra.

Genom tillgången på kasserade passepartouter har i synnerhet de afghanska ungdomarna valt att rama in målningar för att pryda väggarna på

boendet för ensamkommande i Nykvarn. Det ger onekligen arbetet i verkstan något av en extra dimension.

Även om deltagarna arbetat med skilda tekniker och motiv, sker en gemensam, avslutande samling. Vi går laget runt, varje deltagare visar sitt arbete och berättar (på svenska förstås). Det har visat sig viktigt med ett gemensamt avslut vid varje verkstadstillfälle. Alla får koll, inspireras och hämtar kanske upp nya idéer. Gemenskapen stärks. Dessutom övar vi på att uttrycka oss på svenska.

Några kommentarer från utvärderingsdiskussionen vid vårens sista lektionstillfälle:

"Jag mår bra av att måla. Tiden går så fort när jag är här" Laele. *"Mycket fint att börja kurs. Det är mycket viktigt för mig. Jag har blivit bättre på att teckna och måla. Jag ber er: Fortsätt! Enda nackdelen: Att det inte är två gånger i veckan"* Sarkis. *"Jag blir jätteglad när jag kommer hit"* Zelwa. *"Jag tycker mycket om det. Vill ha längre tid"* Jaclin. *"Märkligt vad koncentrerade eleverna är när de målar. Det finns ett meditativt lugn över verksamheten. I skolan kan det vara svårt med både tålmodet och koncentrationen"* Lärare, Wendela Hebbegymnasiet.

Funderingar inför 2017/2018

En vidareutveckling av Skaparverkstan har möjliggjorts genom bidrag från Röda Korsets *Operation Innovation* på 45 000 SEK. Det innebär en tidsmässig expansion, men framför

allt möjlighet till en idémässig och kvalitativ utveckling. Södertälje Röda Kors samarbetar med Konsthallen och Konstnärskretsen, den sistnämnda engagerar 60-talet bildkonstnärer, grafiker, skulptörer, fotografer och videokonstnärer. Konstnärskretsen är ny partner till hösten. Jag är övertygad om att ortens konstnärer genom att "adoptera" projektet kommer bidra till ytterligare vitalisering. Skapargruppens deltagarna kommer närmare Södertäljes aktiva kulturliv.

Förutom ökning av verkstadstiden och mera fullödiga inköp av material, möjliggör en utökad ekonomisk ram studiebesök i ateljéer och på utställningar. I planerna för 2017/2018 ingår också gästande konstnärer och workshops. Vi diskuterar tre tisdagsgrupper, två basala och en mer avancerad fortsättningsgrupp.

En av svårigheterna med den här typen av projekt är att nå ut till den aktuella målgruppen. Här finns flera hinder. Starten föregicks av förhållandevis stora informationsinsatser. Med tanke på intensiteten i dessa är resultatet vad antalet deltagare beträffar inte iögonfallande. Å andra sidan hade tidsramarna knappast medgett fler deltagare. Resultatet visar tydligt att "mun mot mun" och tidsaspekten är projektets mest pålitliga bundsförvanter. Det gjordes en del värdefulla erfarenheter vid projektstarten. Erfarenheter som det finns all anledning att utveckla och finslipa. Vi gnager helt enkelt vidare. Inför hösten räknar jag med ökad respons, inte minst genom en fördjupning av etablerade kontakter. Om vi lyckas tänja ramarna med något fler grupper, kommer projektet engagera ännu fler deltagare. Som tidigare nämnts diskuterar projektgruppen möjligheten till tre tisdagsgrupper (två basala och en fortsättningsgrupp) istället för vårterminens enda. Men viktigast av allt är den idémässiga, pedagogiska, innehållsliga utvecklingen. Att ge något, att deltagarna känner sig sedda. Grupperna får därför inte bli *för* stora.

Sammantaget kan försöksomgången av Skaparverkstan ses som en framgång. Vi har en solid grund att stå på inför höstens verksamhet.

Arbetsplanen för Skaparverkstan 2017/2018 mejlas till styrelsen i augusti, startdatum är **Tisdagen den 5 september kl 14.**

Järna den 8 juni 2017

Anders Bergman, verksamhetsledare

andersbergman@telia.com

0720-14 90 93 / 08-55 17 17 25

Skaparverkstan, våren 2017

Södertäljeposten 20 april 2017

